

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. V. De virtutibus & vitiis orationis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

De virtutibus & vitiis orationis.

9 ¹ Jam cum omnis oratio tres habeat virtutes, ut *emendata*, ut *dilucida*, ut *ornata* sit (quia dicere apte, quod est præcipuum, plerique ornatui subjiciunt) totidem vitia, quæ sunt supradictis contraria, emendate loquendi regula, quæ grammatices prior pars est, examinet. Hæc exigitur verbis aut singulis aut pluribus. ² Verba nunc generaliter accipi volo: nam duplex eorum intellectus est: alter, qui omnia per quæ sermo necitur, significat, ut apud Horatium:

Verbaque provisam rem non invita sequentur.

Alter, in quo est una pars orationis, *lego*, *scribo*. Quam vitantes ambiguitatem quidam dicere maluerunt, *voces*, *dictiones*, *locutiones*. Singula sunt aut nostra, aut peregrina: aut simplicia, aut composita: aut propria, aut translata: aut usitata, aut ficta. ³ Uni verbo vitium sæpius quam virtus inest. Licet enim dicamus aliquid proprium, speciosum, sublime, nihil tamen horum nisi in complexu loquendi serieque contingit. Laudamus enim verba bene rebus accommodata: sola est quæ notari possit velut ⁴ *vocalitas*, quæ *ὀφωρία* dicitur: cujus in eo delectus est, ut inter duo quæ idem significant, ac tantundem valent, quod melius sonat, malis.

Prima

¹ Nunc Fabius, de oratione tradit: cujus cum sint tres virtutes, de prima tamen emandata locutione hoc loco duntaxat aget. nam hæc pars ad grammaticum spectat: cæteræ autem dux ad rhetorem. itaque de illis Fabius lib. 3. aget. Addit & hoc capite orationis emendatæ vitia, *barbarismum* & *solæcismum*, ac utriusque species persequitur. Turneb.

² Verba nunc.] Prodiorisnum addit, ne homonymia lectorem deciperet. Idem.

ret. Idem.

³ Uni verbo.] Verba simplicia si per se consideres, unam hanc habebunt virtutem, quam appellat *Euphoniā*. Plurima tamen vitia seorsum habere possunt. nam quædam sunt obscœna, quædam sordida, quædam humilia, quædam barbara. Idem.

⁴ Vocalitas.] *Vocalitatem* appellat Fab. suavem quandam plenamque ex ore pronunciantis auribus nostris insidentem nominis appellationem. Idem.

I Prima

1 Prima barbarismi ac 2 solæcismi scæditas absit. 3 Sed quia interim excusantur hæc vitia aut consuetudine, aut auctoritate, aut vetustate: aut denique vicinitate virtutum (nam sæpe à figuris ea separare difficile est) 4 ne quem tam lubrica observatio fallat, acriter se in illud tenue discrimen grammaticus intendat, de quo nos latius ibi loquemur, ubi de figuris orationis tractandum erit. Interim vitium quod fit in singulis verbis, sit barbarismus. Occurrat mihi forsitan aliquis, quid 5 hic promisso tanti operis dignum? aut quis hoc nescit, alios barbarissimos scribendo fieri, alios loquendo? quia quod male scribitur, male etiam dici necesse est: quæ vitiose dixeris, non utique & scripto peccant: 6 Illud prius adjectione, detractioe, immutatione, transmutatione: hoc secundum, divisione, complexione, aspiratione, 7 sono contineri? 8 Sed ut parva sint hæc, pueri docentur adhuc: & grammaticos officii sui commonemus. Ex quibus si quis erit plane impolitus, & vestibulum modo artis hujus ingressus, intra hæc quæ profitentium commentariolis vulgata sunt, consistet: doctiores multa adjicient: vel hoc primum, quod barbarissimum

1 Prima barbarismi.] Barbarissimus est in vitiosa dictione: Solæcismus in collocatione inemendata. Idem. Barbarissimus scæditas.] Videatur Isidorus Orig. lib. 1. cap. 3. r. p. 842. Joh. Lud. Strebæus Remensis, de Elect. & Colloc. Verb. lib. 1. c. 12. p. 59. Lud. Cresollius, Vacat. Autumnal. lib. 2. p. 347.

2 Solæcismi.] Agell. lib. 5. cap. 20. Epist. ad Clodium Tuscum, Solæcismus est, inquit, impar & inconueniens compositura partium orationis. Veteres Latini Stribliginem appellarunt, Asinius imparilitatem dicere solitus. Dicebatur etiam Solæcismus, omnis inconueniens actio. Videatur Isidorus Orig. lib. 1. cap. 32. p. 842. And. Schotti Tusc. Quæst. lib. 5. p. 64. & seqq.

3 Sed quia.] Barbarissimus & solæcismus apud poëtas excusantur, ac certe pene pro virtutibus habentur, ac tum no-

mina mutant, appellanturque metaplasmis & schematismis. Turneb.

4 Ne quem tam lubr. obs. fallat.] Fallere est λωθάνειν hic elegantia prisca ac Romana. Fab. lib. 8. cap. 2. & 1. 6. c. 4. Tum lib. 9. cap. 10. Longius fortasse progredior, fallente transitu. Gebhard. Crepund. lib. 1. cap. 14.

5 Hic promissor tanti operis.] Alludit ad illud Horatii De arte Poët. vs. 138. &c. Vide Gebhard. Crepund. lib. 1. cap. 14. p. 46.

6 Illud prius.] Hoc est vitium scriptiois, ut si quis scribat, leggo, beibo, pro lego, bibo. &c. Camerar.

7 Sono.] Per sonum intelligit tons & accentus: quanquam etiam ea intelligit vitia quæ fiunt per iotacismum, lambdacismum. Turneb.

8 Sed parva.] Solutio anthyphora. Idem.

nam pluribus modis accipimus. ¹ Unum *gente*, quale sit si quis *Afrum* vel *Hispanum* Latinae orationi nomen inferat: ut ² *ferrum* quo rotæ vincuntur, dici solet *canthus*, quanquam eo tanquam recepto utitur Persius. sicut Catullus ³ *ploxenum* circa Padum invenit: & in oratione Labieni, sive illa Cornelii Galli est, in Pollionem *casnar* ⁴ affectator è Gallia ductum est. ⁵ nam *mastrucam*, quod Sardum est, illudens Cicero ex industria dixit. ⁶ Alterum *genus barbarismi* accipimus, quod fit animi natura, ut is à quo insolenter quid aut minaciter aut crudeliter dictum sit, barbare locutus existimetur. Tertium est illud vitium barbarismi, cujus exempla vulgo sunt plurima, sibi etiam quisque fingere potest, ut verbo cui libebit adjiciat literam syllabamve, vel detrahat, aut aliam pro alia, aut eandem alio quam rectum est loco ponat. Sed quidam fere in jactationem eruditionis sumere illa ex poetis solent: & auctores quos ⁷ prælegunt, criminantur. Scire autem debet puer, hæc apud scriptores carminum aut venia digna, aut etiam laude duci: potiusque illa docendi erunt minus vulgata. nam duos in uno nomine faciebat barbarismos ¹ *Tinca* Placentinus (si reprehendenti

¹ *Unum in gente.*] Donatus quoque *barbarismum* separat à barbaralexi. est enim *barbaralexis*, quando peregrino verbo utimur ut Hispano aut Gallico. *Barbarismus* autem Latina quidem est dictio, sed tamen vitiosa. *Idem.*

² *Ferrum quo rotæ vincuntur, dici solet canthus.*] Utitur hoc vocabulo tanquam recepto, Persius Sat. v. vers. 71. Vide Casaubon. ad hunc Persii locum, p. 403. &c. *Canthus.*] Videtur innuere Fab. *Canthum* esse dictionem *Hispanicam*. Hæc tamen Homerus in *Iliade* est usus. *Idem.*

³ *Ploxenum.*] Alii *Ploxenum* scribunt, atque ita reperitur in codicibus Catulli. Festus vero Pomp. appellat *ploximum*, & capsam interpretatur. *Idem.*

⁴ *Affectator.*] Appellat puellam, inquit Ulpianus, qui blanda oratione il-

lius pudicitiam attentat. *Affectatur* vero, qui facitus eam assidue insequitur ut tandem potiatur. inde *affectator* dicitur. *Idem.*

⁵ *Nam mastrucam, &c.*] Pro Scauro. Quem purpura lis non commovit, cum Sardorum mastrucea mutavit. *Pitheus.* *Mastrucam.*] Ex oratione pro Scauro, quæ nunc non existat, hunc locum citant, & de provinciis consularibus *mastrucatos latrunculos* dicit. *Camerar.* *Nam Mastrucam, &c.*] Vide Domit. Calderin. lib. 3. Observat. in Lamp. Crit. part. 1. pag. 316. &c.

⁶ *Alterum genus.*] Hominem crudellem Græci solent & Latini *barbarum* appellare: unde *barbarismus* pro crudelitate dicitur, ut *phalarismus*. *Turneb.*

⁷ *Prælegunt.*] *Prælector.* Vide Gell. lib. 18.

1 *Tinca*

hendenti Hortensio credimus) *preculam* pro ² *pergulam* dicens: & immutatione, ³ cum *c* pro *g* uteretur: & transmutatione, cum *r* præponeret *e* antecedenti. At in ⁴ eadem vitii geminatione ⁵ *Metieo Suffetieo* dicens Ennius, poëtico jure defenditur.

Sed in prosa quoque jam est quædam recepta immutatio. Nam Cicero ⁶ *Canopitarum* exercitum dicit, ⁷ ipsi *Canobon* vocant. & ⁸ *Tharsomenum* pro *Thrasumeno* multi auctores etiam si est in eo transmutatio, vendicaverunt: similiter alia. nam sive est falsum, ⁹ *assentior*, ¹⁰ *Sifenna* dixit ¹¹ *assentio*, multique & hunc & ¹² analogiam secuti. sive illud verum est, ¹³ hæc quoque pars consensu defenditur. At ille

1 *Tinca Placentinus.*] *Tinca* meminit Cic. in Bruto, eumque dixit fuisse factum admodum, sed tamen dicacitate Granio imparem. nomen fortitur à *tinca pisce*. Turneb. *Tinca Placentinus.*] Meminit hujus *Tinca* Cicero in Catalogo Claror. Oratorum, ubi facetissimum hominem dicit fuisse.

2 *Pergulam.*] Locus est columnis sustentatus ante ædes, vel omnibus vel pluribus lateribus liberæ auræ expositus, in quo deambulare veteres solebant.

3 *Cum c pro g uteretur.*] Aufon. *Gammæ vice juncta prius C.* Festus in Orcum & in Prodigia. *Pithæus.*

4 *Eadem vitii.*] Id est, bis eodem modo vitiose dicens. *Camerar.*

5 *Metieo.*] *Metius* & *Suffetius* apud antiquos per diphthongum scribebantur, quam Ennius mutavit in monophthongum è, & ipsam diphthongum rejecit in penultimam. *Cic. in Brut.* Turn.

6 *Canopitarum.*] *Canobos* solebat scribi, teste Strabone l. 17. At Plinius *Canopum* vocat; civitas est, sortita nomen à Canopo quodam qui illic sit mortuus: cives *Canopitæ* dicti sunt, ut notat Mosellanus.

7 *Ipsi Canobon.*] Servius à *Canobo* Menelai gubernatore dicit appellatum

esse ostium Nili & oppidum Ægypti, mutata una litera, ut dicatur *Canopum*. Strabo tamen semper appellat *Canobum*. Turneb.

8 *Tharsomenum.*] Valla legendum purat hoc loco *Thrasumenum*: quæ lectio verior etiam videtur, cum duntaxat sit transmutatio, ut ait Fab. *Idem. Tharsomenum.*] Mosellanus *Thrasimenum* legendum opinatur: loci est nomen in Umbria, Apuliæ regione, ubi Romani quondam infeliciter pugnarunt.

9 *Assentior.*] *Sentior.* Vide Gel. l. 2. cap. 25.

10 *Sifenna.*] Lucius Sifenna: vir doctus, & studiis optimis deditus, gnarus Reipub.

11 *Assentio.*] Vide Varron. lib. 8. de ling. Lat.

12 *Analogia.*] Analogia est similis similibus declinatio, quam quidam Latine *proportionem* vocant. Agellius lib. 2. cap. 25.

13 *Hæc quoque pars, &c.*] Olim duntaxat *assentior* dicebant. Primus Sifenna historicus & idem orator in senatu dixit *assentio*, ac post Sifennam Cic. aliique optimi auctores *assentio* etiam usurparunt. Innuit itaque Fab. utrunque esse in usu. Turneb.

ille pexus pinguisque doctor, aut illic detractionem, aut hîc adjectionem putabit. Quid quod quædam quæ singula proculdubio vitiosa sunt, juncta sine reprehensione dicuntur? Nam & *dua* & *tre* & pondo diversorum generum sunt barbarissimi: at *dua* pondo & *tre* pondo, usque ad nostram ætatem ab omnibus dictum est, & recte dici Messala confirmat. Absurdum forsan videatur dicere, barbarissimum, quod est unius verbi vitium, fieri per numeros, aut genera, sicut solæcissimum: ² *scala* tamen & *scopa*, contraque ³ *hordea* & *mulsa*, licet literarum mutationem, detractionem, adjectionem non habeant, non alio vitiosa sunt, quam quod pluralia singulariter, & singularia pluraliter efferuntur: & ⁴ *gladia* qui dixerunt, genere exciderunt. Sed hoc quoque notare contentus sum, ne arti culpa quorundam pervicacium perplexæ, videar & ipse quæstionem addidisse. Plus exigunt subtilitatis quæ accidunt *in dicendo* vitia, quia exempla eorum tradi scripto non possunt, nisi cum in versus inciderunt, ut *δαίρεις* ¹⁵ *Ευρωπαί*: & ei contrarium vitium, quod *συναίρεισιν* & *συναλοιφῶ* Græci vocant, nos *complexionem* dicimus: qualis est apud P. Varro-

Cum te flagranti dejectum fulmine Phæton.

Nam

¹ *Trepondo.*] His quoque dictionibus utitur Scribonius Largus frequenter in lib. de compositionibus medicamentorum. *Idem. At dua pondo & tre pondo.*] Horum rationem investigavimus lib. 1. de pecun. vet. cap. 7. Gronovius.

² *Scala tamen & scopa.*] Servius annotat, nomina ea quæ pluribus rebus constant, singulari carere. Annotat Donatus, ea nomina quæ pertinent ad numerum, pondus, mensuram, plurali carere. Turneb. *Scala tamen, &c.*] Romanus Aquila, malo ascensum quam scalam aut gradiculos, ut quidam, dixerit. Varro 2. de analog. Diomedis. Servius in Donat. *Pithæus.*

³ *Hordea.*] Quæ ponderi vel mensura

subjecta sunt pluraliter non declinantur, ut triticum, frumentum, oleum, aurum, argentum, plumbum; in hujusmodi enim quæ sub mensuram ac pondera potius quam sub numerum succedunt, cum incrementum accessit per multum enuntiatur. Dicimus enim, multum oleum, & multum plumbum, non multa olea, plumba, &c. Quandoque tamen pluralem numerum sibi vindicant. Nam dicimus vina, mella, Ciceronis exemplo. Ordea Virg. dixit. *Musta* Ovid. & hoc libro Fabius: *musta austera. Idem.*

⁴ *Gladii.*] Valla tamen ex Varrone annotat *gladium* in neutro genere dici. Turneb.

I Par-

Nam si esset prosa oratio, easdem literas enunciare veris syllabis licebat. Præterea quæ fiunt spacio, sive cum syllaba correpta producitur, ut,

Italiam fato profugus ---

Seu longa corripitur: ut, *Unius ob noxam & furias* - extra carmen non deprehendas. sed nec in carmine vitia ducenda sunt. Illa vero non nisi aure exiguntur, quæ fiunt per sonos: quanquam per aspirationem, sive adjicitur vitiose, sive detrahitur, apud nos potest quæri an in scripto sit vitium, si H litera est, non nota. cujus quidem ratio mutata cum temporibus est sæpius. ¹ Parcissime ea veteres usi etiam in vocalibus, cum *ædos*, *ircosque* dicebant. Diu deinde ² servatum ne consonantibus aspiraretur, ut in Græcis, & ³ *triumpis*. Erupit brevi tempore nimius usus, ut *choronæ*, *chenturiones*, *præchones* adhuc quibusdam inscriptionibus maneat. ⁴ qua de re Catulli nobile epigramma est. Inde durat ad nos usque *vehementer*, & *comprehendere*, & *mibi*: nam *mehe* quoque pro me apud antiquos tragædiarum præcipue scriptores in veteribus libris invenimus. ⁵ Adhuc difficilior observatio est per *tenores*, quos quidem ab antiquis dictos *tonores* comperi, ut videlicet declinato à Græcis verbo, qui *τόνος* dicunt: vel accentus, quas Græci *ωσωνόνας* vocant, cum acuta & gravis alia pro alia ponitur, ut in hoc ⁶ *Camillus*, si acuitur prima. Aut gravis pro fle-

¹ *Parcissime.*] Vid. Angel. Politian. observat. cap. 19.

² *Servatum.*] *Reservatum, observatum* Cic. in Orat.

³ *Triumpis.*] Videatur Ang. Politianus Miscellan. cap. 19. p. 32. &c.

⁴ *Qua de re Catulli nobile Epig.*] Politianus putat citari hoc Epigr. de Arrio 1. xxxv. *Chommoda dicebat, si quando comoda vellet Dicere, & hinfidias, Arrius infidias, &c.* *Qua de re Catulli.*] Usque adeo refugit aspirationem consonantium lingua Latina, ut Græcis etiam dictionibus veteres detraxerint. Quin & ego ipse cum scirem ita majores lo-

cutos esse, ut nusquam nisi in vocali aspiratione uterentur, loquebar sic, ut *pulcros*, *triumpos* & *Cartaginem* dicerem aliquando, idque sero, convitio aurium, cum mihi extorta veritas esset, usum loquendi populo concessi, scientiam mihi reservavi. *Cameras.*

⁵ *Adhuc difficilior.*] *Prosodia* proprie significat, notam quandam dictionis & pronunciationis moderationem: dividiturque in *tonum*, *spiritum*, *tempus*, *passionem*. Hic tamen à Quintiliano usurpatur pro tono. *Turneb.*

⁶ *Camillus.*] Syllaba quæ accentum non habet acutum aut circumflexum, habet

xa, ut *Chetegus*, & hęc prima acuta: nam sic media mutatur. ¹ Aut flexa pro gravi, ut apici circumducta sequente, quam ex duabus syllabis in unam cogentes, & deinde flectentes, dupliciter peccant, sed id sæpius in Græcis nominibus accidit: ut ² *Atrōs*. quem nobis juvenibus doctissimi senes acuta prima dicere solebant, ut necessario secunda gravis esset. Item *Τερεϊ*. *Nerēique*. Hęc de accentibus tradita. ³ Cæterum jam scio quosdam eruditos nonnullos etiam grammaticos sic docere ac loqui, ut propter quædam vocum discrimina, verbum interim acuto sono finiant, ut in illis,

Quæ circum littora, circum Piscosos scopulos ---

Ne si gravem posuerint secundam, *circus* dici videatur, non *circuitus*. Item *quantum, quale*, interrogantes, gravi: comparantes, acuto tenore concludunt: quod tamen in adverbis fere solis ac pronomibus vindicant, in cæteris veterem legem sequuntur. Mihi videtur conditionem mutare, quod his locis verba jungimus. Nam cum dico, *circum littora*, tanquam unum enuncio, dissimulata distinctione: itaque tanquam in una voce, una est acuta: quod idem accidit in illo,

Troja qui primus ab oris.

Evenit ut metri quoque conditio mutet accentum: ut,

Pecudes picteque volucres.

Nam *volucres* media acuta legam: quia etsi natura brevis, tamen

habet gravem. Penultima autem si longa est, semper habet acutum aut circumflexum: acutum quidem, si longa est positione, aut si longa est natura, & ultima etiam longa: circumflexum vero, si natura longa est, & ultima brevis. *Idem.*

¹ *Aut flexa pro gravi.* Quidam eam syllabam quæ gravari deberet circumflectunt, ac insuper *sinæresin* faciunt: ut si quis hoc nomen *Balteus*, ut dissyllabum pronuntiaret, & ultimam syllabam circumflecteret, dupliciter peccaret,

tum quod duas syllabas in unam misceret, tum quod male accineret. Hoc tamen vitium potius fieri solet in Græcis dictionibus. *Idem.*

² *Atrous.* Hęc dictiones Græcæ apud Græcos acunt ultimam, apud Latinos penultimam. igitur in obliquis si quis *Atrei* ultimo loco circumflecteret, & duas syllabas in unam confaret, peccaret. *Idem.*

³ *Cæterum.* Hodie quoque differentia causa, solent adverbia, præpositiones, pronomina acuere ultimo loco. *Idem.*

1 Jam-

tamen positione longa est, ne faciat ¹ jambum, quem non recipit versus heroicus. Separata verò hæc, à præcepto nostro non recedent: aut si consuetudo vicerit, vetus lex sermonis abolebitur: cuius difficilior apud Græcos observatio est, (quia plura illis loquendi genera, quas ² *Διαλέκτους* vocant: & quòd aliàs vitiosum, interim aliàs rectum est) apud nos verò rectissima ratio, ac etiam brevissima. ³ Namque in omni voce, *acuta* intra numerum trium syllabarum continetur, sive hæc sint in verbo solæ, sive ultimæ: & in his aut proxima extremæ, aut ab ea tertia. ⁴ Trium porro de quibus loquor, media longa, aut acuta, aut flexa erit: ⁵ eodem loco brevis, utique gravem habebit sonum: ideoque positam ante se, id est ab ultima tertiam, acuet. ⁶ Est autem in omni voce utique acuta, sed nunquam plus una: nec ultima unquam: ideoque in dissyllabis prior. Præterea nunquam in eadem, flexa & acuta, quoniam eadem flexa ex acuta. itaque neutra claudet vocem Latinam. Ea vero quæ sunt syllabæ unius, ⁷ erunt acuta aut flexa,

¹ *Jambum.*] Alioqui enim esset versus miulus. *Idem.*

² *Διαλέκτους.*] *Dialectus* idioma est & linguæ proprietates, quæ peculiarem quamdam habet phrasim & pronuntiationem. itaque cum apud Græcos accentuum ratio sit difficilis, difficultatem tamen addit idiomatum varietas. nam cum *Pælus* & similia nomina lingua communi & Attica ultimam acuunt, tamen lingua Æolica penultimam acuunt. *Turneb.* *Quas διαλέκτους.*] Nemo fere est, qui ignoret Græcæ linguæ omnibus communem nationis illius hominibus usum, quatuor differentiis fuisse variatum, duas *διαλέκτους* dixerunt: *Attica*, *Ionica*, *Dorica* & *Æolica*. Sed sub his ipsis quasi generibus, multæ diversitates inveniuntur, quatenus non modo per gentes, sed civitates etiam, & oppida & vicos non eodem modo locuti fuere. *Camerar.*

³ *Namque.*] Aldus legit: *Nam quod.*

⁴ *Trium porro.*] Dictione quæ habet penultimam longam, si naturaliter longam habet, ultima brevi circumflectetur, alioqui acuetur. *Turneb.*

⁵ *Eodem loco.*] Dictione quæ tres saltem habet syllabas, si penultimam brevem habebit, eam gravabit, & antepenultimam acuet: sin autem sit dissyllaba, acuet penultimam. *Idem.*

⁶ *Est autem.*] Hoc præceptum intelligi debet de dictionibus dissyllabis aut polysyllabis. illæ enim nunquam terminantur accentu acuto aut circumflexo. Quod autem ait Fabius, omnem dictionem habere accentum acutum, ita intelligendum est, quia cum omnis dictione aut acuatür aut circumflectatur, circumflexus tamen accentus fit ex acuto, & ut acutus syllabam quoque elevat. *Idem.*

⁷ *Erunt acuta aut.*] Dictione monosyllaba, si est natura longa, circumflectitur, ut *cos*, *ros*: alioqui acuitur, ut *grex*. *Idem.*

flexa, ne sit aliqua vox sine acuta. ¹ Et illa per sonos accidunt, quæ demonstrari scripto non possunt, vitia oris & linguæ: ² ἰωτακισμὸς, & λαμβδαικισμὸς, ἰχνοτήτες & πλάσειασμὸς, feliciores fingendis nominibus Græci vocant: sicut ³ κοιλοσομίαν, cum vox quasi in recessu oris ⁴ auditur. Sunt etiam proprii quidam & inevitabiles soni, quibus nonnunquam nationes reprehendimus. Remotis igitur omnibus quæ supra diximus vitiis, erit illa quæ vocatur ὀρθόπειρα, id est emendata cum suavitate vocum explanatio. nam sic accipi potest recta. ⁵ Cætera vitia omnia ex pluribus vocibus sunt, quorum est *solæcismus*: quanquam circa hoc quoque disputatum est. ⁶ nam etiam qui contextu vel complexu orationis accidere eum confitentur, quia tamen unius emendatione verbi corrigi possit, in verbo esse vitium, non in sermone contendunt: cum sive ⁷ amaræ corticis, seu medio cortice, per genus facit solæcismum. quorum neutrum quidem reprehendo, cum sit utriusque Virgilius auctor. Sed fingamus utrumlibet non recte dictum: mutatio vocis alterius in qua vitium erat, rectam loquendi rationem sic reddit, ut amari corticis fiat, vel media cortice. ⁸ quod manifestæ calumniæ est: neutrum enim vitiosum

¹ Et illa per.] Cum quid plus æquo aut minus sonat, collisiones & hiatus ἰχνοτήτες, & πλάσειασμὸς dixit. *Camerar.*

² Ἰωτακισμὸς.] *Iotacismus* est, quando *i*, nimium pronuntiatur, & indecore: quod vitium ut vitarent Latini, interdum duplex *ii* pro uno pronuntiantur. *Turneb.*

³ Κοιλοσομίαν.] Hoc vitium videtur appellare *Quintil.* κενόπεπλάσειασμῶν in capite de pronuntiatione, cum vox scilicet in intimis faucibus auditur, & in oris inanitate resonat. *Idem.*

⁴ Auditur.] Dividitur.

⁵ Cætera vitia.] *Solæcismus* vitium est in contextu orationis contra grammatices regulam, in poemate tamen excusatur, & appellatur *Schema*. addi-

tur & *solæcophanes*, quod solæcismum præ se ferre videtur, cum tamen non sit solæcismus. ut, in *Eunuchum suam*, apud *Terentium*. *Turneb.*

⁶ Nam etiam qui contextu vel complexu orat.] Vide *Jan. Gebhard. Crepund. lib. 2. cap. 1. pag. 56.*

⁷ Amaræ corticis.] *Donatus* & *Diomedes solæcismum* esse putant, si quis corticem in fæminino usurpet: cuius tamen est auctor *Verg. Turnebus.*

⁸ Quod manifestæ calumniæ est.] Videlicet in verbo esse solæcismus, non in sermone. Nam neque per se *amaræ*, nec *amaro*: neque *corticis* neque *cortice* reprehendi potest; sed constructio fuerit vitiosa, cum sit peccatum in genere. *Camerar.*

tiosum separatum est, sed compositione peccatur, quæ jam sermonis est. ¹ Illud eruditius quæritur, an in singulis quoque verbis possit fieri solæcismus: ut si unum quis ad se vocans, dicat: *venite.* aut si plures à se dimittens, ita loquatur, *Abi.* aut, *Discede.* Necnon cum responsum ab interrogatione dissentit: ut si dicenti, *Quem video?* ita occurras, *Ego.* ² In gestu etiam nonnulli putant idem vitium inesse, ³ quum aliud voce, aliud nutu vel manu demonstratur. Huic opinioni neque omnino accedo, neque plane dissentio. nam id fateor posse accidere voce una, non tamen aliter, quam si sit aliquid quod vim alterius vocis obtineat, ad quod vox illa referatur: ut *solæcismus* ex complexu fiat eorum quibus res significantur, & voluntas ostenditur. Atque ut omnem effugiam cavillationem, fit aliquando in uno verbo, ⁴ nunquam in solo verbo.

Per quot autem & quas accidat species, non satis convenit. Qui plenissime, quadripertitam volunt esse rationem, nec aliam quam barbarismi: ut fiat adjectione: ut, *Veni de ⁵ Susis in Alexandriam.* Detractione, *Ambulo viam, Ægypto venio, Ne hoc fecit.* Transmutatione, qua ordo turbatur, *Quoque ego, Enim hoc voluit, Autem non habuit.* ⁶ Ex quo

¹ *Illud eruditius.*] Quædam sunt, quæ cum verbis simplicia sint, tamen intellectu sunt composita: ut *salutationes, demonstrationes, interrogationes, & alia pleraque.* Itaque in illis tamen verbum unum ponitur, vicem tamen multorum supplet. *Solæcismus* igitur illic fit, non *barbarismus.* Turneb.

² *In gestu.*] Lucillius lib. 2. Epigrammatum dicit rhetora Flaccum manus nutu *solæcismum* commisisse, quin & Polæmon sophista Tragedum dicit manu *solæcismum* fecisse, quod cum Jovem exclamaret, terram inspexisset: cum terram, cælum suspexisset. Turneb.

³ *Quum aliud voce.*] Ut si illud Terentianum: *O cælum, ô terra;* ita pronuntiatum sit, ut manus in priore dejecteretur, in altero sustolleretur. *Camerar.*

Vide Cæl. Rhodigin. lib. 20. cap. 25. *Quum aliud voce, aliud nutu vel manu d.*] *τῆ χειρὶ ἐσολόκιζεν. Pithæus.*

⁴ *Nunquam in solo verbo.*] Quanquam *solæcismus* in una dictione fieri videtur, ut in interrogationibus: nunquam tamen illa dictio est sola, quia aliæ subintelliguntur. atque ita Fabius propositam quæstionem solvit, ut evitet sophistarum cavillationes. Turneb.

⁵ *Susis.*] *Susa* in plurali significat oppidum Persidis, in quo erat regia regum Persarum. *Idem.*

⁶ *Ex quo genere.*] Apud Ciceronem *igitur* modo præponitur, modo postponitur. quidam tamen postponendum semper esse ajunt, atque ita semper utuntur. *Horum igitur judicio, igitur* si præponatur, *solæcismus* exit. *Idem.*

¹ *Hæc*

quo genere an sit igitur, in initio sermonis positum, dubitari potest, quia maximos auctores in diversa fuisse opinione video, cum apud alios sit etiam frequens, apud alios nunquam reperiatur. ¹ Hæc tria genera quidam diducunt à solæcismo, & *adjectionis vitium*, *πλεονασμὸν*: *detractio- nis*, *ἔκθεσις*: *inversionis*, *ἀναστροφὴ* vocant: quæ si in speciem solæcismi cadant, ² *ὑπέρθετον* quoque appellari eodem modo posse. *Immutatio* sine controversia est, cum aliud pro alio ponitur. Id per omnes orationis partes deprehendimus, frequentissime in verbo, quia plurima huic accidunt, ideoque in eo fiunt *solæcismi* per genera, tempora, personas, modos, sive cui *status* eos dici, seu *qualitates* placet, ³ vel *sex*, vel (ut alii volunt) ⁴ *octo*: nam totidem vitiorum erunt formæ, in quot species eorum quidque de quibus supra dictum est, diviseris. Præterea numeros, in quibus nos singularem ac pluralem habemus, Græci & *διῆξι*. Quanquam fuerunt qui nobis quoque adjicerent dualem, ⁵ *scripsere*: *legere*: quod evitandæ asperitatis gratia mollitum est, ut apud veteres pro *male mereris*, *male merere*. ideoque ⁶ quod vocant *duale*, in illo solo genere consistit, cum apud Græcos & in verbi tota fere ratione, & in nominibus deprehendatur, & sic quoque ⁷ rarissimus ejus sit usus, apud nostrorum vero neminem hæc observatio reperiatur: quin è contrario,

Deve-

¹ *Hæc tria genera.*] Donatus *solæcismum* in duas partes dividit, in partium mutationem, & accidentium immutationem. *adjectionem* vero, *detractio- nem*, & *inversionem* tropis & schematibus annumerat. cujus opinionem sequitur etiam Diomedes. *Idem.*

² *ὑπέρθετον.*] *Anastrophe* ab *hyperbato* differt, quia in paucis est dictionibus, quarum ordo invertitur: *Hyperbaton* autem transgressionem verborum habet prolxiorem. *Idem.*

³ *Vel sex, vel ut alii volunt octo.*] Diomedes: Modos quinque esse, omnes fere Grammatici consentiunt. *Pithæus,*

⁴ *Octo.*] Nam ponunt *indicativum*, *imperativum*, *interrogativum*, *permisivum*, *optativum*, *promissivum*, *conjunctivum*, *infinitivum*. Turneb.

⁵ *Scripsere.*] Veteres Latini (ut scribit Diomedes) *numerum dualem* contempserunt: quo etiam olim Græcia caruit. Postea tamen à Græcis inventus est, cum alioqui non esset necessarius. *Idem.*

⁶ *Quod vocant duale.*] Neque Æolica neque communis apud Græcos lingua dualem habet. *Pithæus.*

⁷ *Rarissimus.*] Nam interdum *plurali* pro *duali* utuntur Græci. Turneb.

I Dixere

¹ *Devenere locos* : & , ² *Conticuere, omnes* : & , ³ *Consedere duces* , aperte nos doceant , nihil horum ad duos pertinere : ⁴ *Dixere* quoque , quanquam id Antonius Rufus ex diverso ponit exemplum , de pluribus patronis præco pronunciet . Quid ? non Livius circa initia statim primi libri , *Tenuere* , inquit , *arcem Sabini* ? & mox , *In adversum Romani subiere* ? Sed quem potius ego quam M. Tullium sequar ? qui in Oratore , *Non reprehendo* , inquit scripsere : *scripserunt esse verius sentio* . ⁵ Similiter in vocabulis & nominibus fit *solæcismus* genere , numero , proprie autem casibus . Quicquid eorum alteri ⁶ succedet , huic parti subjungatur licet , per comparationes & superlationes : itemque in quibus ⁷ *patrium* pro pro possessivo dicitur , vel contra . ⁸ Nam vitium quod fit per quantitatem , ut *magnum peculiolum* , erunt qui *solæcismum* putent ; quia pro nomine integro positum fit diminutum . Ego dubito an id *improprium* potius appellem : significatione enim deerrat . *Solæcismi* porro vitium non est in sensu , sed in complexu . In participio , per genus , & casum , ut in vocabulo : per tempora , ut in verbo : per numerum , ut in utroque , peccatur . Pronomen quoque genus , numerum , casus habet , quæ omnia recipiunt hujusmodi

¹ *Devenere* .] Virgil. Æneid. 2. & 6.

² *Conticuere* .] Æneid. 2.

³ *Consedere* .] Ovid. Metam. 13.

⁴ *Dixere quoque* .] Olim in foro perorata utrinque causa , pronunciabat præco , *dixere* . quod etiam de pluribus advocatis , qui per sæpe unam causam defendebant , dicebatur , cum tamen interdum essent duo tantum patroni , ac præco pronuntiaret , *dixere* . Antonius Rufus , cujus Macrobius in Satur. meminit , ex hoc ipso probare nitebatur dualem numerum . Turneb.

⁵ *Similiter in vocabulis* .] *Solæcismus* in nomine committitur , cum accidentia ejus immutantur : ut *numerus pro numero* , *casus pro casu* . itaque quodcumque accidens pro alio ponitur , *solæcismus* erit . Idem .

⁶ *Succedit* .] Id est , quicquid eorum unum pro altero ponitur . *Camerar.*

⁷ *Patrium* .] *Patrium* vocat Priscianus nomen patriæ . Hic tamen latius accipitur pro nomine primitivo , à quo derivatur possessivum : ut *Dardanus* apud Verg. pro *Dardanius* . Turneb. *Patrium* .] Venit in mentem *primitivum* rectius legi posse & in proclivi fuisse hanc mutationem : sed nolui non consentientibus codd. *Patrium* autem nomen Grammatici vocant , in quo patriæ significatio inest : sicut *gentile* , in quo gentis , ut *Romanus* , *Atheniensis* . *Camerar.*

⁸ *Nam vitium quod* .] Quando parvum pro magno , aut diminutum pro integro ponitur , est species *acyrologiæ* , non *solæcismi* . non enim est *solæcismus* in sententia , sed in verbis . Turneb.

iusmodi errorem. ¹ Fiunt *solæcismi*; & quidem plurimi, per partes orationis: sed id tradere fatis non est: ne ita demum vitium esse credat puer, si pro alia ponatur alia: ut *verbum*, ubi nomen esse debuerit: ² vel *adverbium*, ubi *pronomen*, & similia. Nam sunt quædam cognata, ut dicunt, id est ejusdem generis, in quibus qui alia specie quam oportet utetur, non minus quam ipso genere permutato deliquerit. Nam & *an*, & *aut*, conjunctiones sunt: male tamen interrogas, *hic*, *aut ille sit*. Et *ne ac non*, adverbia: qui tamen dicat pro illo, *Ne feceris*, *Non feceris*, in idem incidat vitium: quia alterum negandi est, alterum vetandi. Hoc amplius *intro & intus*, loci adverbia: *Eo tamen intus*, & *Introsum*, *solæcismi* sunt. Eadem in diversitate pronominum, interjectionum, præpositionum, accidunt. ³ Est enim *solæcismus* in oratione comprehensionis unius sequentium ac priorum inter se inconueniens positio. ⁴ Quædam tamen & faciem *solæcismi* habent, & dici vitiosa non possunt: ut *tragædia Thyestes*, & ⁵ *ludi Floralia ac Megalesia*: quamquam hæc sequenti tempore interciderunt, nunquam aliter à veteribus dicta. *Schemata* igitur nominabuntur, frequentiora quidem apud poëtas, sed oratoribus quoque permixta. Verum *schema* fere habebit aliquam rationem, ut docebimus eo quem paulo ante promissimus loco. ⁶ Sed hoc quoque quod

¹ *Fiunt solæcismi.*] Fiunt etiam *solæcismi* partium mutatione, non solum diversarum, verum etiam cognatarum & vicinarum. quamquam interim mutatio venustum efficit schema, quod appellant *enallagen & heterosin*. *Idem*.

² *Vel adverbium.*] Jam cras hesternum consumimus, ecce aliud cras. *Perf.*

³ *Est enim.*] Hic Fabius notare videtur vitium quod appellant *ἀνακλάσειον*, quod fit quando in eadem periodo protasi male redditur apodosis: ut *omnia prius experiri quam armis sapientem decet*. dicendum erat, quam arma. *Turneb.*

⁴ *Quædam tamen.*] Intelligit figuram *appositionem*, cujus creber fuit apud

antiquos usus, ut specialibus generalia adderentur, quæ tamen phrasia postea interciderit. videtur autem esse *solæcophanes*. *Turneb.*

⁵ *Ludi Floralia.*] Floralia ludi votivi perfoluti à Posthumio & Lanate coss. Ovid. *Fastor.* lib. 5. Valde erraverunt, qui *Larentalia* pro his acceperunt, quæ celebrabantur in Decembri, cum *Floralia* fierent pridie Calendarum Maii. *Megalesia* ludi magnæ matris, quibus P. Africanus iterum consul ille major primum locum ante confessum populi senatui dedit, ut Cic. ait. Vide & Ovid. l. iv. *Fastor.* *Camerar.*

⁶ *Sed hoc quoque.*] Lib. 9. cap. 1.

I In

quod *schema* vocatur, si ab aliquo per imprudentiam factum erit, *solæcismi* vitio non carebit. ¹ In eadem specie sunt, sed *schemate* carent, ut supra dixi, nomina fœminina quibus mares utuntur, & neutralia quibus fœminæ. ² Hactenus de *solæcismo*. Neque enim artem grammaticam componere aggressi sumus: sed cum in ordinem incurreret, in-honoratam transire nolimus. Hoc amplius, ut institutum ordinem sequar, verba aut Latina aut peregrina sunt. *Peregrina* porro ex omnibus prope dixerim gentibus, ut homines, ut instituta etiam multa, venerunt. ³ Taceo de *Tuscis* & *Sabinis*, & *Prænестinis* quoque: nam ut eorum sermone utentem ⁴ *Vectium* Lucillius infectatur: quemadmodum *Pollio* deprehendit in *Livio* ⁵ *Patavinitatem*: licet omnia Italica pro Romanis habeam. Plurima Gallica valuerunt, ⁶ ut *rheda* ac *petoritum*: quorum altero ⁷ Cicero tamen, altero ⁸ Horatius utitur. Et ⁹ *mappam* quoque, usitatum Circo nomen,

¹ In eadem specie sunt.] Nomina positione fœminina, quæ masculorum sunt, *solæcismum* efficere videntur. ut *Murena*, *Aurata*. Itidem quoque nomina fœminarum, quæ positione sunt neutra. *Turneb.*

² Hactenus.] Cum Fabius de nominum divisione ageret, nominumque virtutibus ac vitiiis, excurrit in *solæcismum* & *barbarismum*: denuo igitur institutam repetit divisionem. *Idem.*

³ Taceo de *Tuscis*, &c.] *Curis Fortunatianus* lib. 3. *Rhet. Scholic.* Gentilia verba sunt quæ propria quarundam gentium: sicut Hispani non cubitum vocant, sed Græcorum *Ancona*: & Galli facundos pro facetis. Et Romani vernacula plurima & neutra masculino genere potius enunciant, ut hunc theatrum, & hunc prodigium. *Priscian.* lib. 1. O aliquot civitates Italiæ, teste *Plinio*, non habebant, sed loco ejus ponebant u, & maxime Umbri & *Tusci*. *Sosipater* lib. 2. *Pithæus.*

⁴ *Vectium.*] *Vectius* orator fuit mediocris, natione *Marsus*. hic cum uteretur

verbis municipalibus, à *Lucillio* in satyris est exagitatus. *Turneb. Vectius.* *Vectius Vectianus* è *Marsis* inter externos Oratores à *Cicerone* nominatur in *Bruto*. *Camerar.*

⁵ *Patavinitatem.*] Per *patavinitatem* intelligit affectationem quandam municipalem, quæ quanquam barbara non est, tamen à genuina sermonis Romani elegantia desciscere videtur. *Turn.* In *Livio Patavinitatem.*] Vide *Franc. Flor. Sabini* *Subcisc.* l. 1. c. 2. *Pollio deprehendit in Livio Patavinitatem.*] *Adi Ptol. Flavium Anconit. Conjectan.* c. 45. p. 972. In *Lamp. Crit. part. 1.* & *Franc. Floridi Sabini Lect. subcisciv.* libro 1. cap. 2. p. 10063.

⁶ *Ut rheda ac petoritum.*] *Agel.* l. 15.

⁷ *Cicero.*] *Pro Milone.*

⁸ *Horat.*] *Serm. 2. Sat. 6.*

⁹ *Mappam.*] *Mappa* velum erat quod à magistratu mittebatur in signum curricula ludis *Circensibus*. *Turneb. Et mappam.*] *Leg. Et mappam circo quoque usitat. nomen, &c.* Vide *Dom. Calder. Observ.* lib. 3. p. 317. *Mappam.*] *Martial.* lib. 12.

nomen, Pœni sibi vendicant: & *Gurdos*, quos pro stolidis accipit vulgus, ex Hispania duxisse originem audivi. Sed hæc divisio mea, ad Græcum sermonem præcipue pertinet: nam & maxima ex parte Romanus inde ¹ conversus est, & confessis quoque Græcis utimur verbis, ubi nostra defunt, sicut illi à nobis nonnunquam mutuuntur. ² Inde illa quæstio exoritur, an eadem ratione per casus duci externa, qua nostra, conveniat. Ac si reperias grammaticum veterum amatorem, neget quicquam ex Latina ratione mutandum: quia cum sit apud nos casus ablativus, quem illi non habent, parum conveniat, uno casu nostro, quinque Græcis uti. Quinetiam laudet virtutem eorum, qui potentiolem facere linguam Latinam studebant, nec alienis egere institutis fatebantur: ³ inde *Castorem* media syllaba producta pronuntiarunt, ⁴ quia hoc omnibus nostris nominibus accidebat, quorum prima positio in easdem quas *Castor* literas exit: & ut *Palæmo*, ac *Thelamo*, & *Plato*, (nam sic eum Cicero quoque appellat) dicerentur, retinuerunt: quia Latinum quod *o* & *n* literis finiretur, non reperiebant. ⁵ Ne in *a* quidem atque *s* literas exire temere masculina Græca nomina recto casu patiebantur: ideoque & apud Cælium legimus, *Pelia Cincinnatus*: & apud Messalam, *Benefecit Euthia*: & apud ⁶ Ciceronem, *Hermagora*: ne miremur quod ab

¹ *Conversus est.*] Roman. sermo ex Græco conversus.

² *Inde illa quæstio.*] Quæstionem hanc, an oporteat græca nomina latine flectere, primum grammaticorum veterum opinione decidit, qui putabant latine esse inflectenda: deinde recentium, qui græce declinanda iudicabant: postremo sua ipsius, putatque in nonnullis retinendam esse inflexionem græcam, in nonnullis latinam, ubi patietur linguæ decor. *Turneb.*

³ *Inde Castorem.*] Antiqui cum Græcis nominibus utebantur, ea in consuetudinem latinam transformabant. itaque cum latina nomina in *or* termi-

nata, *o* longum habeant in obliquis, Græca quoque nomina per *o* longum enunciabant. Inde apud Lucillum Actius exagitur, quod *Hectorem* media longa dixisset. *Turneb.*

⁴ *Quia hoc.*] Hoc est, omnia Latina declinabantur per *o* longum, quæ quidem desinerent in nominativo *or*. *Camerar.*

⁵ *Ne in a quidem.*] Hoc intelligendum est de nominibus primæ declinationis Græcorum, quæ in linguam latinam antiqui vertebant detractis. *Turneb.*

⁶ *Ciceronem.*] Rhetor. 1. & in Bruto.

ab antiquorum plerisque *Aenea* & *Anchisa* sit dictus. ¹ Nam si ut *Mecœnas*, *Suffenas*, ² *Asprenas* dicerentur, genitivo casu non *e* litera, sed *tis* syllaba terminarentur. ³ Inde *olympo* & *tyranno* acutam mediam syllabam dederunt, ⁴ quia duabus longis sequentibus primam brevem acui noster sermo non patitur. Sic genitivus ⁵ *Achilli* & *Ulyssi* fecit, sic alia plurima. ⁶ Nunc recentiores instituerunt Græcis nominibus Græcas declinationes potius dare: quod tamen ipsum non semper fieri potest. Mihi autem placet Latinam rationem sequi quousque patitur decor. ⁷ Neque enim jam *Calypsonem* dixerim, ut *Funonem*: quanquam secutus antiquos C. Cæsar utitur hac ratione declinandi. Sed auctoritatem consuetudo superavit. In cæteris quæ poterunt utroque modo non indecenter efferi, qui Græcam figuram sequi malit, non Latine quidem, sed citra reprehensionem loquetur. ⁸ Simples voces, prima positione, id est natura sua constant: compositæ, aut præpositionibus subjunguntur, ut *innocens*

inter-

1 *Nam si.*] Innuit omnia nomina latina terminata in *as*, facere genitivum in *atis*. Turnebus.

2 *Asprenas.*] Nonius *Asprenas* causam dixit veneficii cum accusaretur à Cassio Severo, quod unius patinæ veneno necasset *cxix*. convivas. Plin. lib. 35. cap. 12. *Camerar.*

3 *Inde olympo.*] Antiqui in nominibus Græcis accentu utebantur Latino, non Græco. itaque dictiones Græcas quæ penultimam longam haberent, solebant media syllaba acueri, cum Græci acuerent in antepenultima. Turneb. *Inde olympo.*] Sensus est: cum Græci dicant *Ὀλυμπῶν* & *Ὀδυσσεύς*, maluisse illos Latinos veteres Græca nomina, suo, quam Græcorum more enuntiare: itaque mediam acuisse, quæ cum longa sit positione, Latina ratione non poterit gravari. Quod autem dixit, *dederunt olympo*, non ita accipiendum, quasi dativum solum notarit: nam id fecit suo more, ut paulo ante *Aenea* & *An-*

chisa sit dictus. Solet enim exempla ferre Fabius ad constructionem orationis accommodare. *Camerar.*

4 *Quia duabus longis sequentibus.*] Legge, quia aut una aut duabus longis. Turnebus.

5 *Achilli & Ulyssi.*] Hi genitivi sunt antiqui, ac deducuntur à nominibus terminatis in *eus*, per synæresin, ut *Achilleus*: falliturque Servius qui putat in his casibus esse *antiphrasin*. Idem.

6 *Nunc recentiores instituerunt.*] Gebhardus mavult: *insisterunt*.

7 *Neque enim jam.*] Priscianus tamen ait nomina græca in *o* longum terminata, latine vel per *us* flecti vel per *onis*. quod tamen non placet Fabio. Turnebus.

8 *Simplices voces.*] Per simplices voces intelligit nomina primitiva, quæ ab alio non componuntur, dicunturque ab aliis nomina primæ impositionis. Cicero appellasse videtur nomina nativa. Turnebus.

¹ interdum repugnantibus inter se duabus, quale est *impe-
territus*: alioqui possunt aliquando continuari duæ, ut *in-
compositus*, *reconditus*, & quo Cicero utitur, ² *subabsurdum*.
Aut è duobus quasi corporibus coalescunt, ut *maleficus*.
Nam ex tribus nostræ utique linguæ non concesserim:
quamvis *capis* ³ Cicero dicat compositum esse ex *cape si vis*:
& inveniuntur qui ⁴ *Lupercalia* æque tres partes orationis
esse contendunt, quasi *luere per caprum*. nam ⁵ *Solitaurilia*
jam persuasum est esse ex *sue*, *ove*, & *tauro*. & sanè ita se
habet sacrum quale ⁶ apud Homerum quoque est. Sed hæc
non tam ex tribus, quam ex particulis trium coeunt. Cæ-
terum etiam ex præpositione & duobus vocabulis dure vi-
detur struxisse ⁷ Pacuvius:

--- ⁸ *Nerèi*

Repandirostrum incurvicervicum pecus.

Junguntur autem aut ex duobus Latinis integris, ut *super-
fui*, *subterfugi*: (quanquam ex integris an composita sint,
quæritur) aut ex integro & corrupto, ut *malevolus*: aut ex
corrupto & integro, ut *noctivagus*: aut ex duobus corruptis,
ut *pedisequus*: aut ex nostro & peregrino, ut ⁹ *biclinium*: aut
contra, ut *epitogium*, & *Anticato*: aut ex duobus peregrinis,

ut

¹ *Interdum repugnantibus.*] Hæc com-
positio Fabio videtur paulo esse durior,
nec eam certe probat, quanquam ipse
quoque eadem est usus. dixit enim, *in-
expugnabilem*. Idem. *Repugnantibus.*] Quæ
integre jungi nequeant. *Camerar.*

² *Subabsurdum.*] II. De Orat.

³ *Cicero.*] In Orator. & Quintil. in-
fra lib. 6. cap. de risu.

⁴ *Lupercalia.*] Decimo quinto Ca-
lendas Martii currebant Luperci. Ovid.
lib. xi. Fastor. *Camerar.*

⁵ *Solitaurilia.*] *Solitaurilia* sacrificium
erat quod à Censoribus quinto quoque
anno lustro condito fiebat ex *sue*, *ove*,
& *tauro*. *Turneb. Solitaurilia.*] Tractat
hæc Macrobius Saturnal. lib. 3. cap. 10.
Vide Joh. Brodæum Miscellan. lib. 6.

cap. 33. p. 569. quod *sue*, *ove* & *tauro*
sacrificaretur. *Camerar. Solitaurilia.*] *Suo-
vetaurilia.* Liv. deca. primæ lib. 1.

⁶ *Apud Homerum.*] *Odyssæ* 8.

⁷ *Pacuvius.*] Vide Crinit. lib. 19
cap. 5.

⁸ *Nerèi.*] Hic versus intelligi videtur
de *Phocis*. Sic enim appellantur vituli
marini, suntque Nereo consecrati, ma-
gistrumque habent Proteum sive custo-
dem. *Turneb.*

⁹ *Biclinium.*] *Biclinium* cœnatio est
quæ capit duos lectos, ut *triclinium* tres.
est autem dictio composita ex latino &
græco. Idem. *Ut biclinium, ut epitogium.*] *Epitogium*
genus vestis, quod togæ su-
perinduebatur, ex *ètri* & *toga*. Vide Do-
mit. Calderin. Observ. lib. 3. p. 316.

I Ut

¹ ut *epirhedium*. Nam cum sit præpositio ἐπι Græca, ² *rheda* Gallicum: nec Græcus tamen nec Gallus utitur composito: Romani suum ex alieno utroque fecerunt. ³ *Frequenter autem* præpositiones quoque copulatio ista corrumpit: inde *abstulit, aufugit, amisit*: cum præpositio sit ab, *sola: & coit*, cum sit præpositio con: sic *ignavi*, ⁴ & *erepti*, & similia. Sed res tota magis Græcos decet, nobis minus succedit: nec id fieri natura puto, sed alienis favemus: ideoque cum κυρτωχένα mirati sumus, ⁵ *incurvicervicum*, vix à risu defendimus. ⁶ *Propria sunt verba*, cum id significant, in quod primum 10 denominata sunt. *Translata*, cum alium natura intellectum, alium loco præbent. Usitatis tutius utimur: nova non sine quodam periculo fingimus. Nam si recepta sunt, modicam laudem afferunt orationi: *repudiata*, etiam in jocos exeunt. Audendum tamen: namque, ut ⁷ *Cicero* ait, etiam quæ primo dura visa sunt, usu molliuntur. ⁸ Sed minime nobis concessa est ἰνομαλοποιία. quis enim ferat siquid simile illis merito laudatis, ⁹ λίγξε βιός, & σίζει ¹⁰ ὀφθαλμός, fingere audeamus? ¹¹ Jam ne *balare* quidem aut *hinnire* fortiter diceremus, nisi iudicio vetustatis niterentur.

C A P.

¹ *Ut epirhedium.*] *Epirhedium* genus est vehiculi, quod non est absimile rheda. *Turneb.*

² *Rheda.*] *Cic.* in Orat.

³ *Frequenter autem.*] Videtur innuere *Fabius*, ex præpositione ab compositionem fieri, non autem ex præpositione abs vel à. *Turneb.*

⁴ *Et erepti.*] In aliis codicibus scribitur, è republica: quæ compositio tamen non placet *Fabio*. itaque alii conjectura ducti scripserunt *erepti*, ut videatur esse mutata præpositio ex. *Idem.*

⁵ *Incurvicervicum.*] *Varro* lib. 2. de L. L.

⁶ *Methodo resolutiva ea persequitur*, quibus constat oratio emendata. *Fabius* autem libro octavo ait verba aut propria esse, aut translata, aut ficta. propria sunt certa rerum vocabula cum ipsis rebus pene nata: translata, tropo im-

mutata: ficta, quæ ab oratore novantur, & usitatis apponuntur. *Turneb.*

⁷ *Cicero.*] *Cic.* I. de nat. Deorum.

⁸ *Sed minime.*] Fictio nominis vix est Latinis concessa, eam tamen Græci usurpant frequenter in effingendis sonis, aliisque affectibus, non alia libertate quam primi homines qui rebus appellationem imposuerant. Huc spectare putat *Erasm.* *paragogen*, id est nominum deductionem ex analogia sumptam: ut si *syllaturive* dicamus, quemadmodum *eswive*. *Turneb.*

⁹ *Λίγξε βιός.*] *Hom.* 4. *Iliad.* & *Odyss.* 9.

¹⁰ *ὀφθαλμός.*] *Ἄνεμο*, alii.

¹¹ *Jam ne balare quidem aut hinnire.*] *Leg.* *Jam ne balare quidem aut forte hinnire diceremus.* Vide *Jan.* *Gebhard.* *Crepund.* lib. 2. cap. 1.